

Rens Machielse - Interview

09 01 2015

HOFLEVERANCIER VAN JONG FILMMUZIEKTALENT

In gesprek met HKU-docent Rens Machielse

Ze zijn jong, timmeren al gauw flink aan de weg en hebben allen dezelfde onderwijsachtergrond: Herman Witkam, Jorrit Kleijnen, Alexander Reumers en Vidjay Beerepoot. De afgelopen jaren kwamen ze in Score aan het woord en staken ze hun enthousiasme over hun opleiding aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU) en over Rens Machielse, hun bezielende docent aldaar, niet onder stoelen en banken. Score sprak onlangs met Machielse over zijn werk aan de HKU.

Rens Machielse (1952) heeft als filmcomponist een dertigtal scores voor documentaires, korte en lange films op zijn naam staan. Sinds 1990 is hij als docent verbonden aan de HKU. De hogeschool biedt studies aan op velerlei gebied: van beeldende kunst tot theater en van muziek tot kunstmanagement. Momenteel is Machielse fulltime werkzaam aan de hogeschool. Behalve als docent en onderzoeker is hij - vanaf 2007 - ook directeur van de school HKU Muziek en Technologie in Hilversum. Hier kunnen studenten negen vierjarige bacheloropleidingen volgen, waaronder Compositie voor de Media, Sound Design en Audio Design. Studenten belanden na hun opleiding veelal in de creatieve en culturele industrie waar ze door hun brede opleiding werkzaam zijn op het snijvlak van muziek, geluid en technologie.

Kun je bij Muziek en Technologie spreken van een volwaardige opleiding tot filmcomponist? Machielse: 'Eigenlijk niet, dat is het grappige bij ons. Als je het goed bekijkt, dan zie je eigenlijk één opleiding: Muziek en Technologie. Daarbinnen doen studenten een basisjaar, waarin ze alles van muziek tot technologie krijgen en waarin ze met allerlei dingen kennis maken, ook met allerlei dingen waar ze geen idee van hebben, bijvoorbeeld industrial sound design. Vanuit dat eerste jaar gaan ze twee keuzetrajecten volgen, want dat dwingt ze om over de schutting heen te kijken. Wanneer iemand Compositie voor de Media wil doen, moet hij bijvoorbeeld ook productie doen of sound design of klankontwerp, afhankelijk van wat hij verder nog interessant vindt. Dus dat maakt al dat hij een veel breder profiel gaat krijgen dan alleen maar Compositie voor de Media.'

Strijkkwartet

Dat brede profiel wordt ook in andere jaren op diverse wijzen gestalte gegeven. 'De student heeft binnen die compositielijn ook weer verschillende keuzen. Hij doet Compositie voor de Media, maar je kunt je ook op Songwriting gaan richten. Dat zijn allemaal

blokken achter elkaar gedurende jaar 2 en 3, waar de studenten telkens opnieuw een keuze moeten maken binnen die compositielijn en daar is altijd een blok bij waarin niets is over media. Dan worden ze gedwongen om bijvoorbeeld een compositie voor strijkkwartet te kiezen en worden ze even van die lijn afgehaald. Dus er ligt in dat opzicht geen rechtlijnig pad dat van begin tot eind alleen maar over Compositie voor de Media gaat. We dwingen ze echt om af en toe verschillende zijpaden in te slaan om daar rond te kijken. Ze ontdekken in het eerste jaar ook andere talenten bij zichzelf die ze helemaal niet vermoed hadden. En omdat ze die twee trajecten moeten volgen ontwikkelen ze ook een profiel dat vaak veel interessanter is dan alleen maar puur componist voor de media. Dat is onze filosofie in de hele opleiding. Anders dan sommige opleidingen die zich Compositie voor de Media noemen en alleen maar daarmee bezig zijn, zijn wij in dat opzicht veel breder en algemener.'

Een leerzaam project in het derde jaar is Compositie voor zwijgende film. 'Dat is een horde die ik heel bewust opwerp voor die componisten voor de media omdat het heel lastig is. Want zwijgende films kunnen, zeker in de ervaring van jonge mensen, enorm saai zijn omdat er minutenlang niets gebeurt. Ook is er geen geluid, dus ga er maar aan staan. Ik zeg dan altijd: als je dit overleeft en je vindt het nog steeds leuk, dan heb je kans dat je componist voor de media kunt gaan worden.' Ook is er in het derde jaar ruimte voor een stage van drie maanden die de studenten zelf moeten regelen.

Studenten die na hun afstuderen als filmcomponist aan de slag gaan doen in de regel de opleiding Compositie voor de Media. Tijdens de vierjarige studie wordt veel nadruk gelegd op het samenwerken met studenten uit een andere discipline. Machielse: 'Dan gaat het in studiejaar 3 en 4 over allerlei andere zaken: hoe werk je samen met regisseurs, animatoren en producers? Want uiteindelijk is communicatie in dit vak nog belangrijker dan je muzikale kunnen. Je moet natuurlijk wel kwaliteit leveren als componist, maar als je heel goed begrijpt hoe regisseurs en producers werken en op wat voor manier iemand zijn verhaal wil vertellen in een film en je kunt daar goed over praten en communiceren, dan zullen mensen veel sneller en langer met je willen samenwerken.'

Een mooi voorbeeld van samenwerking is een afstudeerproject in het vierde jaar. 'We zetten twee virtuele bedrijfjes op bestaande uit componisten en sound designers, want dat is vaak een vorm die je tegenkomt in het werkveld. Die bedrijfjes gaan een half jaar lang met elkaar samenwerken en komen op een verdieping te zitten, waar al die andere studenten van Muziek en Technologie, maar ook van de opleidingen Media en Games en Interactie zitten. Al die mediastudenten gaan documentaires, kleine speelfilms, leaders en commercials maken. Daar is allemaal muziek en geluid voor nodig. Wat je in feite doet is een soort nabootsing van het werkveld creëren, wel virtueel natuurlijk want ze hebben geen echte budgetten. Ze leren om binnen het verloop van een half jaar aan meerdere projecten te werken, waarbij het lastig is omdat al die projecten dezelfde dynamiek hebben, namelijk tegen het einde moet het klaar zijn. Dus zij moeten heel erg goed gaan plannen en ook leren wanneer ze nee moeten gaan zeggen of bepaalde eisen stellen zoals: ik moet nu de montage hebben, want anders heb ik te weinig tijd om de muziek te maken. Ze leren daar enorm veel van,

dat zeggen ze ook zelf. Natuurlijk doen we ook oefeningen in jaar 2 en 3, maar in jaar 4 is het menens. Wat er ook gebeurt, is dat ze gigantisch netwerken onder hun generatiegenoten. Ze proberen natuurlijk ook wel aan de bak te komen daarbuiten. Zo zijn er regisseurs en producenten die al contacten met componisten hebben. Die hebben vaak al samenwerkingsverbanden met componisten. Het is dus heel verstandig om in een generatiegenoot te investeren, want daar kan het werk van komen in de toekomst.'

Hoe belangrijk is de technologische component binnen de locatie Muziek en Technologie? 'Studenten leren om die technologie in te zetten, ik noem het even digitale orkesten maken. Als je kijkt naar een soundtrack, die kan puur met behulp van technologie gecreëerd worden, bijvoorbeeld met samples, waardoor je toch nog steeds het idee kunt hebben dat in ieder geval een deel echte instrumenten zijn. Aan de andere kant is er het orkest of een akoestisch ensemble. Zelfs aan die andere kant gebruik je heel veel technologie, maar dan gaat het bijvoorbeeld in de opname en de productie ervan zitten.' Deze nadruk op technologie en het werken met digitale orkesten heeft een praktische reden. 'Wij doen met opzet geen orkesten. Wat studenten wel doen is soms in het afstudeerjaar zelf een orkest regelen. Maar wij richten ons daar niet specifiek op, ook omdat dat niet de praktijk van de Nederlandse filmindustrie is. Het gebeurt natuurlijk wel, maar dat is pas als je verderop in een carrière bent. Als je net bent afgestudeerd zal het niet gebeuren dat je gelijk de beschikking krijgt over een symfonieorkest om daarmee filmmuziek op te nemen.'

Rens Machielse tijdens een college in 2012

Na de studie

In het eerste jaar van Muziek en Technologie stromen negentig studenten de opleiding binnen. De vraag is groot, slechts een op de vijf gegadigden kan na een strenge selectie worden geplaatst. Aan het eind van het vierde jaar studeren rond de 60 studenten af, waarvan een handvol in de richting Compositie voor de Media. Waar komen studenten van deze richting na hun afstuderen allemaal terecht? 'In Nederland is het vrijwel onmogelijk om alleen maar van filmmuziek te leven. Iemand als Herman Witkam doet niet alleen film, hij combineert dit met tv, commercials, animaties, documentaires en soms opdrachten voor het theater. Dat is over het algemeen de praktijk van een componist voor de media in Nederland. Je kunt je wel helemaal richten op film, maar dan moet je veel internationaler gaan werken. Alleen van de Nederlandse filmindustrie ga je het nooit van zijn leven redden.'

Als directeur van de locatie Muziek en Technologie is Machielse belast met zowel zakelijk als inhoudelijk management, het leiding geven aan een veertigtal docenten en het aansturen van onderzoek. Daarnaast is hij docent. Wat leert hij zijn studenten? 'Hoe muziek werkt ten opzichte van beeld en het verhaal dat je wilt vertellen. Wat je als componist heel vaak doet, is dat je aan het experimenteren bent, en dat levert heel veel inzichtelijke ervaringen op. Dan ervaar je, als je de muziek twee seconden naar voren legt, dat je soms een geheel andere scène krijgt. Daar kan ik natuurlijk wel over vertellen, maar de studenten moeten het met name ervaren. In mijn eigen praktijk leverde dat soms een raar gevoel van macht op: zal ik de kijkers hier laten schrikken of zal ik

ze daar laten schrikken? Dat is een heel belangrijk inzicht dat studenten moeten krijgen. Daarnaast is er het compositieproces: je moet leren inschatten hoe lang je over iets doet en door wat voor soort fasen je heen gaat, hoe je materiaal moet genereren en hoe je vervolgens met kleine stukjes materiaal een compositie in elkaar gaat timmeren. En hoe verhoudt zich dat dan tot een regisseur of een editor waar je mee moet samenwerken? Al die samenwerkingsprocessen moet je ook leren. Dat een editor eigenlijk veel belangrijker is dan een regisseur, want de editor begint met de montage en gaat met temporary music werken, waardoor jij in de ellende kunt komen. Je kunt maar beter jouw muzikale schetsen aan die editor geven zodat hij met jouw muziek aan de gang gaat. Al dat soort afwegingen die meer op het proces gericht zijn, vind ik ook belangrijk.'

Voor hun master kunnen studenten zich verdiepen in compositietechnieken of een vraag als: hoe kun je een samenwerkingsproces anders inrichten? Als onderzoeker houdt Machielse zich ook bezig met dit veranderende postproductieproces inzake de rol van componist en editor. Hij kan daarbij putten uit zijn eigen ervaring als filmcomponist. Die carrière beëindigde hij in 2006 met de documentaire *Blond, Blue Eyes* over Rutger Hauer teneinde zich helemaal te kunnen wijden aan zijn werk aan de HKU. 'Wat ik leuk vind aan lesgeven is dat het je heel erg dwingt om na te denken over wat je doet. Want er was in de tijd dat ik begon met lesgeven helemaal geen theorie over het componeren van filmmuziek, behalve enkele boekjes in Amerika. En dus werd ik gedwongen om aan eigen theorievorming te doen. Dus heel simpel: wat doe ik als ik filmmuziek componeer? Ik voel me alleen al bevoorrecht dat ik op zo'n plek kan zitten waar ik zelf heel veel leer. Dat is ook de reden waarom al die docenten bij mij zitten, dat zijn allemaal hotshots in hun vak. Je leert veel van lesgeven, maar omdat er heel veel verschillende disciplines rondlopen leren we ook heel veel van elkaar.'

PS